

ЉУБОМИР ПАЛИГОРИЋ: „ЖИВОЈИН ЖУЈОВИЋ“

Библиотека „Ликови револуционара“, „Рад“, Београд 1960.

Одавно се код нас осећала потреба за литературом у којој би били обрађени најистакнутији борци, идејни инспиратори и организатори југословенског радничког покрета и уопште носиоци социјалистичких идеја.

Додуше, о неким истакнутим револуционарима радничког покрета код нас писано је прилично после другог светског рата. Међутим, сви досадашњи радови са овом темом, углавном, трпели су од разних недостатака: фрагментарности, површности, некритичности итд. Отуда досадашње публикације из историје радничког покрета наших земаља као и публикације о појединим истакнутим личностима које су видно утицале на развитак социјалистичке мисли, нису ни изблиза могле да задовоље велико интересовање наше читалачке публике за револуционарну прошлост кроз коју су прошли наши народи све до савремених дана.

Зато је било природно и нужно да се приђе систематичнијој обради историје развитка радничког покрета од његових првих зачетака па до завршетка социјалистичке револуције у Југославији. Пошто су први дани револуционарне борбе за социјализам искључиво везани за идејна и практична иступања појединих социјалистичких мислилаца, писаца и људи од акције, то је савим на свом месту што издавачко предузеће „Рад“ својом новопокренутом едицијом „Ликови револуционара“ најзад покушава да употпуни ту празнину. Зато идеју и прве кораке издавача треба поздравити и прихватити.

Према плану, „Рад“ ће у библиотеци „Ликови револуционара“ издати око 80—90 књига — монографија о најистакнутијим личностима радничког покрета. У првој књизи ове едиције издавач каже:

Библиотека „Ликови револуционара“, чије издавање почињемо књигом о Живојину Жујовићу, има задатак да нашег читаоца упозна са животом и радом истакнутих револуционара југословенског радничког покрета. То ће бити галерија најсветлијих ликова наше револуционарне прошлости, приказаних на што је могуће приступачнији начин, како би њихов живот и њихово дело постали што ближе најширем кругу читалаца...“

Надамо се да ће ова новопокренута едиција умногоме употпунити празнину за литературом ове врсте. Она ће посебно много помоћи да наша млада генерација, у првом реду школска омладина, сазна много више о најбитнијим моментима и револуционарним збивањима из историје развитка југословенског радничког покрета и његових еминентних вођа. Научно-популарни карактер едиције омогућиће да је наставници и ученици са занимљивошћу

прате. Зато би још одмах требало да наставници историје препоруче ученицима као обавезну лектуру прве три изашле монографије: Живојин Жујовић од Љубомира Палигорића, Мита Ценић од Драгослава Илића и Јован Поповић од Велибора Глигорића.

Прва књига ове елиције посвећена је првом социјалистичком мислиоцу, писцу и пропагатору социјалистичких идеја у Србији — Живојину Жујовићу. Монографија Палигорића о Жујовићу је први темељнији покушај да се овај „први социјалиста међу Србима“ окарактерише објективно и да му се одреди место у историји социјалистичког покрета Србије. Аутор је успео да на популаран начин читаоцима презентира она најбитнија факта из живота и рада овог протагонисте социјализма у Србији, који је живео 60-тих година прошлог века. У овој скромној књизи дата је и анализа епохе у којој је Жујовић живео, анализа социјалистичких идејних утицаја на Жујовића (утицај социјалиста Русије, Немачке и Француске), а фрагментарно је извршена и анализа његовог стваралаштва. Уопште узев, читалац ће наићи на много занимљивих и до сада мало познатих чињеница које бацају више светлости на лик Жујовића као социјалисте. Личност Жујовића је утолико занимљивија у нашој историји што је он и поред тога што је припадао оном малом броју високо образоване интелигенције у Србији — заузимајући и сам све до смрти 1870. године важне позиције у бирократско-државном апарату — потпуно се одвојио од те буржоаске интелигенције и први отпочео идејну и практичну борбу против ондашњег буржоаског система у Србији, борбу кроз коју су стално провејавале социјалистичке концепције које је Жујовић усвојио школујући се на страни. Из самих радова Живојина Жујовића се види да је он прилично познавао социјалистичку мисао онога времена. Истина, он нигде у својим радовима, не спомиње Маркса и Енгелса али се може претпоставити да су му и они донекле били познати.

У нашој досадашњој историјској литератури, кад је било речи о Жујовићу, обично се истицало да је он био социјалист-утопист. Ово мишљење се и данас ту и тамо провлачи кроз литературу о Жујовићу. Оно није ни у најновијој публикацији расветљено. Као недостатак ове монографије могла би се узети површна анализа утицаја на Жујовића са стране као и то у којој мери је он стварно био утопист. Но без обзира на све ово, у монографији је дата једна доста занимљива анализа делатности и идејних схватања овог првог социјалисте у Србији. Напор аутора заслужује поштовање и сигурни смо да ће просечни читалац бити задовољан оним што му је пружено у овој књизи.

Миомир Дашић